

Temat: Skąd się wzięły trudności ortograficzne w języku polskim?

CEL OGÓLNY – kształtowanie świadomości językowej w zakresie historii języka i ortografii.

CELE OPERACYJNE

Uczeń wyjaśnia pochodzenie polskiego alfabetu oraz funkcje znaków diakrytycznych.

Uczeń wymienia zasady ortograficzne dotyczące pisowni wyrazów z **ó**, **ź**, **rz** wymiennym oraz **q** i **ę**.

Uczeń rozumie genezę pisowni **rz** i **ó**, uzasadnia zróżnicowanie pisowni tych samych dźwięków **rz** i **ź** oraz **u** i **ó**.

METODY – problemowa i eksponująca.

FORMY PRACY – indywidualna i grupowa

POMOCE – nagranie etiudy teatralnej „*Bitwa kresek, kropek i ogonków*” na stronie internetowej **www.KackUczy**, plik z prezentacją dotyczącą pochodzenia polskiego alfabetu oraz karta pracy dla ucznia.

PRZEBIEG LEKCJI

1. Lekcję zaczyna nauczyciel od wyjaśnień dotyczących alfabetów, jakie występują w Europie, wykorzystania alfabetu łacińskiego w języku polskim. Może posłużyć się prezentacją pt. Alfabet.
2. Nauczyciel organizuje pokaz etiudy „*Bitwa kresek, kropek i ogonków*” ze strony internetowej **www.KackUczy**.
3. Po obejrzeniu z nauczyciel sprawdza rozumienie problemu i pomaga uczniom zrozumieć język wypowiedzi postaci scenicznych. Pod jego kierunkiem uczniowie wyjaśniają znaczenie związków frazeologicznych „*krakowskim targiem*”, „*rad nierad*”, „*przewracać się w grobie*” oraz przysłowia „*Na bezrybiu i rak ryba*” (tu uczniowie mogą wykorzystać słowniki tradycyjne lub zasoby internetowe <https://wsjp.pl> lub <https://pl.wiktionary.org/wiki>) Następnie uczniowie interpretują wypowiedzi literek **R** i **Z** oraz **Polszczyzny** z cytowanymi wcześniej frazeologizmami.
 - Nauczyciel pyta uczniów, kto wypowiedział słowa „*rad nierad*”. Co oznaczają te słowa? Jaką sytuację opisują?
 - Nauczyciel pyta uczniów, kto posłużył się przysłowiem „*Na bezrybiu i rak ryba*”. Co ono oznacza dla literki? Na co zdecydowała się literka? Co było dla niej najważniejsze?
 - Nauczyciel pyta uczniów, kto wypowiedział słowa „*Łacina przewraca się w grobie*”. Co oznaczają te słowa? Jakie zjawiska w języku polskim mogą budzić oburzenie Łaciny? Dlaczego?

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

OJCZYSTY – DODAJ
DO ULUBIONYCH

- Nauczyciel pyta uczniów, kto wypowiedział słowa „*krakowskim targiem*”. Co oznaczają te słowa? Jaką sugestię dla całego polskiego alfabetu zawierają?
4. Nauczyciel organizuje podział na cztery grupy i rozdaje karty pracy, uczniowie odczytują swoje zadania i ponownie oglądają etiudę.
 5. Uczniowie redagują w grupach odpowiedzi na pytania zawarte na kartach pracy. Jeśli zajęcia mogłyby odbywać się w sali komputerowej, każda grupa mogłaby oglądać właściwy dla wybranego problemu fragment etiudy i udzielać odpowiedzi. Można to także zrobić z wykorzystaniem telefonów.
 6. Reprezentanci grup przedstawiają odpowiedzi na forum klasy.
 7. Klasa ogląda teledysk piosenki „*Kreski, kropki i ogonki, czyli ortograficzna piosenka*”. Można zachęcić uczniów do wspólnego śpiewania.
 8. Nauczyciel stawia pytania, uczniowie odpowiadając, podsumowują analizowane problemy:
 - Dlaczego dwa jednakowe dźwięki w języku polski zapisujemy przy pomocy dwóch różnych znaków? Z czego to wynika? Jakie wskazania mamy dla ortografii?
 - Jakie zjawisko pomaga rozpoznać rodzime polskie wyrazy z głoskami nosowymi *ą* lub *ę*? Jakie wskazania mamy dla ortografii?
 - Czym wyróżnia się polski alfabet? Dlaczego pojawiło się tyle zmian graficznych w języku polskim?
 9. Zadanie - konkurs dla grup lub praca domowa indywidualna.
- Wyszukaj i zapisz wyrazy z jak największą ilością liter charakterystycznych dla języka polskiego – litery z kreskami, kropkami i ogonkami oraz dwuznaki. Nauczyciel może podać wyraz **żółć** i **część** jako przykład takich wyrazów.

Punktacja konkursowa		
Wyrazy, w których występują tylko litery z kreskami, kropkami, ogonkami i będące dwuznakami.	np. żółć, część, żać	4 punkty
Wyrazy, w których występuje tylko jedna litera bez kreski, kropki, ogonka i nie będąca dwuznakiem.	np. cześć, sześć, rząd	3 punkty
Wyrazy, w których występują tylko dwie litery bez kreski, kropki, ogonka i nie będące dwuznakiem.	np. rzęsa, połącz	2 punkty
Wyrazy, w których występują tylko trzy litery bez kreski, kropki, ogonka i nie będące dwuznakiem.	np. szeląg, łózczo	1 punkt

KARTA PRACY

GRUPA 1

Jaki alfabet wykorzystano do zapisywania słów w języku polskim?

Dlaczego literki potrzebowały dodatkowych oznaczeń – kresek, kropek i ogonków?

Która literka jako jedyna miała od samego początku kropkę?

Która z literek czuła się przepracowana i dlaczego?

[illegible]

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

OJCZYSTY-DODAJ
DO ULUBIONYCH

Czy od początku w języku polskim występował dźwięk zapisywany jako **ó** lub **u**?

[illegible]

KARTA PRACY

GRUPA 3

Dlaczego literka r nie przystąpiła do buntu?

Czy we wszystkich wyrazach i we wszystkich formach podczas odmieniania **r** zamieniło się w **rz**?

Jak można rozpoznać, że **rz** wcześniej w tym samym wyrazie było literką **r**?

Czy od początku w języku polskim występował dźwięk zapisywany jako **rz**?

This image shows a full page of a handwriting practice worksheet. It consists of approximately 20 horizontal rows. Each row is defined by two parallel dashed lines, creating a series of uniform gaps for letter height. The lines are evenly spaced across the entire page, providing a guide for consistent letter formation. There is no text or other markings on the page.

W jaki sposób **q** i **e** ze sobą współpracują?

Jak można sprawdzić, czy wyraz jest polskiego pochodzenia? Kiedy piszemy **q** lub **ę** a nie **om** lub **em**?

[illegible]